

JUNI
2021

LEVENDE NATUR

ÅRGANG 39

DET SORTE NÆSTEHORN
ER I FREMGANG

VÆLG DIN FISK MED
OMHU. SÅDAN!

**VI REDDER
ECUADORS RIGDOMME**

Sådan skaber vi plads til
både dyr og mennesker

DEN SIMPLE LØSNING ER BÅDE BEDRE OG BILLIGERE!

I marts 2018 begyndte min telefon pludselig at bimle og bamle, og min inbox svulmede med mails på rekordtid. Anledningen var tragisk. For natten til den 20. marts døde den sidste han af det nordlige hvide næsehorn – kaldet Sudan – i et naturreservat i Kenya. Og selvom der stadig var to hunner tilbage i reservatet, var den sjældne dyreart dermed reelt uddød.

Jeg troede selvfølgelig, at journalisterne ville tale om, at endnu en dyreart var forsvundet på grund af menneskets hensynsløse fremfærd. Men journalisterne havde noget helt andet på hjerte. For en lille gruppe forskere havde sædprøver fra forskellige døde han-næsehorn og ville nu kunstigt befrugte de to hunner. På den måde – mente de – kunne vi få arten tilbage på fode igen.

Aktionen ville koste adskillige hundrede tusinde dollars. Der var også en række tekniske og etiske problemer. Inseminationen af vilde næsehorn er ikke helt ufarlig. Og de to hunner var i øvrigt søskende.

Men hvis man graver to spadestik dybere, er der et vigtigere og mere grundlæggende problem.

Mennesket er skyld i disse dyrs endeligt. Vi stjæler næsehornenes land, og vi skyder dem for at stjæle deres horn. Derfor er

den oplagte løsning altså ikke, at fremtidens næsehorn skal reddes af genteknologi eller midlertidigt asyl i dyreparker eller zoologiske haver. I stedet bliver vi nødt til at give dyrene rigeligt med plads i deres egen velfungerende, vilde natur. Og så skal vi ellers bare lade dem være i fred.

Der er sådan set ikke noget galt med, at mennesket hjælper med at styrke

bestandene af truede dyr. Men vild natur og rigelig plads er vigtigere. Det er jo lige meget, om vi kan opdrætte masser af dyr, hvis de ikke har noget sted at bo.

Verdensnaturfondens tilgang med mere plads til dyrene er billigere og mere effektiv. Og vi har solide beviser for det. I dette nummer af Levende Natur kan du læse om, hvordan vi hjalp en anden art af næsehorn tilbage fra afgrundens rand. Fuldstændig ligesom vi er godt i gang med at gøre for tigrerne, pandaerne og mange andre af verdens truede dyr.

Mennesket har fantastiske evner og kan måske udrette mirakler i laboratorierne. Men mindre kan altså også gøre det...

Tusind tak, fordi du støtter WWF i vores arbejde for at skabe mere plads til vild natur. Vi kunne ikke gøre det uden dig!

De bedste naturhilsner

Bo Øksnebjerg

Generalsekretær, WWF Verdensnaturfonden

DIN STØTTE HAR SKABT FREMGANG I BESTANDEN AF SORTE NÆSEHORN

6

© OLA JENNERSTEN

LAURA KEIL HOPPEDE I HAVET FOR TORSKEN

24

© LARS HESTBÆK

FEM DYR, DER BLIVER HØJE

16

© WARY CHAMBERS

BLIV KLOGERE PÅ, HVORDAN DU VÆLGER DIN FISK

12

© JÜRGEN FREUND

SÅDAN REDDER VI VIGTIG BIODIVERSITET I ECUADOR

18

© ERIC BACCIGA / WWF

MILJØMINISTER LEA WERMELIN OM SIN LIVSDRØM

26

© PELLE RINK

WORLD WIDE FUND FOR NATURE

er en privat og uafhængig organisation, der arbejder for at løse globale natur- og miljøproblemer.

WWF arbejder over hele kloden, hvor WWF Verdensnaturfonden er den danske afdeling.

Formålet med WWFs arbejde er at sikre naturen som livsgrundlag for mennesker og dyr.

Læs mere om WWF Verdensnaturfonden på wwf.dk.

WWF Verdensnaturfonden
Svanevej 12
2400 København NV
Tlf. 35 36 36 35
E-mail wwf@wwf.dk

Ansvarshavende redaktør
Mette Dyhr

Redaktør
Maria Houen Andersen

E-mail til redaktionen
m.andersen@wwf.dk

AD
Carli Hyland

Forside
Staffan Widstrand / WWF

Tryk
All Graphic

Oplag
15.500

Bliv WWF Naturvogter og vær med til at redde naturen og forhindre udryddelsen af vilde dyr. For blot 50 kroner om måneden gør du en kæmpe forskel. Alle Naturvogtere modtager magasinet Levende Natur fire gange om året.

MIX Papir fra ansvarlige kilder FSC® C041505

SILVER Klima-Neutral Tryksag

5 SKARPE TIL WWFS HAVNØRD

TEKST: FIE MIHAELSEN // FOTO: JONAS LYSHOLDT EJDERSKOV

Thomas Kirk Sørensen er WWFs havekspert og sektionsleder for dansk natur. Han arbejder med at give havet de bedste betingelser og ser sig selv som havets advokat. Thomas er vokset op i Filippinerne, hvor det meste af fritiden blev brugt under vandet, og han er uddannet havbiolog fra Københavns Universitet.

HAR DU SPØRGSMÅL TIL BREVKASSEN?
Så skriv til redaktør Maria Houen
Andersen på: m.andersen@wwf.dk

1 HVAD MOTIVERER DIG?

STEEN HANSEN, SKOVLUNDE

Først og fremmest synes jeg, at havet er fagligt spændende. Men det, der driver mig og mit arbejde hos WWF, er, at jeg så vidt som overhovedet muligt vil efterlade et hav, som er i bedre tilstand, end da jeg overtog det. Jeg ser mig selv som havets advokat, der skal beskytte det mod alt det, som forværrer dets tilstand.

2 HVAD ER DU MEST STOLT OVER, AT HAVE OPNÅET FOR HAVET?

INGE KRISTENSEN, VRÅ

Der er mange ting, jeg er stolt over, men jeg er særlig stolt, når vi er med til at få udpeget naturbeskyttelsesområder, som vi gjorde med Gilleleje Flak og Adlergrund. De stod ikke til at blive udpeget, inden vi lavede vores WWF-arbejde. Det gør mig stolt, når vi på baggrund af høj faglighed og grundig dokumentation kan præsentere forslag, som er så veldokumenterede, at politikerne ikke kan gøre andet end at handle.

4 HVAD ER DET NÆSTE STORE SKRIDT FOR WWF PÅ HAVAGENDAEN?

MADS ULLUM CHRISTENSEN, LEMVIG

Vi skal have et helikopterblik på havet, så alt, hvad vi laver derude, er bæredygtigt. Det betyder, at vi skal løfte blikket fra naturbeskyttelse og kigge på havet som helhed. Naturbeskyttelse er rigtig vigtigt, men det er kun en mindre del af havet, og vi skal passe på hele vores hav. Vi kan ikke kun beskytte en lille del af havet i naturbeskyttelsesområder, og så bare give los i alle andre områder, fordi alt hænger sammen ude i de blå bølger.

3 HVORDAN STARTEDE DIN KÆRLIGHED TIL HAVET?

ASTA ÅSTRUP, HAMMEL

Den startede i min barndom i Filippinerne, hvor vi brugte alle weekender og ferier i det turkise vand. Jeg snorklede, kiggede i vandhuller, og begyndte at dykke som 13-årig. Efter mit første dyk gik jeg bare fuldstændig bananas med dykning og kom ud på dybere og dybere vand. Det har siden dengang været min helt store passion at passe på naturen derude.

5 HVAD ER DIT BEDSTE RÅD, HVIS JEG GERNE VIL PASSE BEDRE PÅ VERDENSHAVENE?

MIE ANDERSEN, HOLTE

Vær nysgerrig, og bliv klogere på havet. Når bevidstheden om havet bliver styrket, vil du automatisk stille krav til politikerne, som er dem, der tager beslutningerne, om hvad der skal ske med vores hav. Udover at få øget din bevidsthed kan du også spise fisk, som er fanget naturskånsomt og fra fiskebestande, som kan tåle fisketrykket. Du kan også tage en pose med, når du er på stranden og samle affald, så det ikke ryger tilbage i havet.

Tre ting, du kan støtte havet med i WWFs webshop:

shop.wwf.dk

1 Spækhugger-bamse
125 kr.

2 Børne T-shirt med havtema
180 kr.

3 WWF Havskildpadde puslespil
175 kr.

VI HAR KNÆKKET KODEN:

NÆSEHORNET ER I FREMGANG

I knap 50 år har det sorte næsehorn været jaget vildt. Men i Kenya er det lykkedes os at sætte en kæp i hjulet på et systematisk krybskytteri og tilmed vende den negative udvikling.

TEKST: MAGNUS BALSLEV // MARK CARWARDINE / WWF

Samlige røde advarselsslamper har blinket i mere end 30 år, når man taler om det sorte næsehorn i Afrika. Balstyrisk krybskytteri og illegal handel er nogle af årsagerne til en styrtdykkende bestand. Men nu er der endelig lys i mørket. WWF har sammen med de kenyanske myndigheder og andre involverede formået at beskytte næsehornene så effektivt, at krybskytteri helt går fløjten. En beundringsværdig indsats - men det har været et langt, sejt træk, som kun har været mulig med hjælp fra WWFs Naturvogtere og faste støtter. Altså jer læsere.

I 1970 havde Kenya en solid bestand på omkring 20.000 næsehorn, men i løbet af 1970'erne og 1980'erne oplevede landet i Østafrika katastrofale tab af næsehorn som følge af krybskytteri. En regulær krybskyttekrise var blusset op i det østlige Afrika. Bestanden i Kenya faldt til bare 350 dyr i 1983, og programansvarlig for næsehorn for WWF i Kenya, Martin Mulama, mindes ikke at have oplevet noget lignende.

”Bestanden af sorte næsehorn i Kenya oplevede et fald på 98 procent. 98 procent! Det er et af de mest dramatiske fald af store pattedyr, vi har været vidne til de seneste 100 år.”

Det drastiske fald var et vink med en vognstang til de kenyanske myndigheder, som efterfølgende definerede en strategi for beskyttelse af næsehornene. Og i 1987 - i

”BESTANDEN AF SORTE NÆSEHORN I KENYA OPLEVEDE ET FALD PÅ 98 PROCENT. DET ER ET AF DE MEST DRAMATISKE FALD AF STORE PATTEDYR, VI HAR VÆRET VIDNE TIL DE SENESTE 100 ÅR.”

— Martin Mulama

næsehornene kunne gå i fred, men gennembruddet kom i 1987, da WWF hjalp den kenyanske regering med at etablere Rhino Sanctuary i Lake Nakuru National Park. Det var lige præcis det, Kenyas næsehorn havde brug for,” fortæller Martin Mulama.

I nationalparken var der i forvejen kun to voksne næsehorn. Omkring den officielle åbning i 1987 ankom 17 nye næsehorn til parken. Og myndighederne var fast besluttet på at beskytte næsehornene mod udefrakommende trusler.

”Som en del af regeringens strategi blev et omfattende elektrisk hegn opført rundt om den 188 km² store park, specifikt sat op for at holde krybskytter ude,” forklarer Martin Mulama.

Sideløbende med et stødt stigende fokus på bevaringsinitiativer for næsehornet blev Kenya Wildlife Service oprettet i 1990. En national styrelse, som skulle tage livtag med det galoperende krybskytteri i landet, ved blandt andet at overvåge og administrere bevaringsaktiviteter af landets dyreliv. En styrelse, som fra begyndelsen var en vigtig partner for WWF. ☹

tråd med strategien - blev etableringen af et reservat til næsehornene, forvaltet af regeringen, en realitet.

”Det så kritisk ud for næsehornene i firserne, og der kom mere fokus på beskyttelse. WWF engagerede sig i flere projekter, hvor

WWF arbejder tæt sammen med Kenya Wildlife Service for at flytte et sort næsehorn til et område, hvor det bliver beskyttet fra krybskytter. En øvelse der kun er mulig med hjælp fra støtter i Danmark og resten af verden.

© RICHARD EDWARDS / WWF-UKA

”Før KWS (red. Kenya Wildlife Service) var hele Kenya præget af ukontrollerbart krybskytteri, ingen sikkerhed i parkerne og ikke mindst ineffektivitet og lav moral fra politisk hånd. Med KWS kom der så at sige andre boller på suppen. Næsehornene fik deres eget program, og WWF havde nu en partner, som rent faktisk var i stand til at beskytte og forvalte dyrene i de projekter, vi fik stablet på benene,” fortæller Martin Mulama.

DET KAN VENDE PÅ ET ØJEBLIK

Op gennem 1990'erne spiller WWF en vigtig rolle i den innovative tilgang til beskyttelse af næsehorn. Det tæller blandt andet overvågning af næsehorn via telemetri-systemer og præventiv afhorning. Disse initiativer medførte, at bestanden i Kenya blev stabiliseret og sågar steg en smule. Ifølge Martin Mulama lagde det grundstenene for en ny fase med fremgang.

”Fra år 2000 og cirka seks år frem gennemgik næsehornsbestanden en gradvis stigning takket være vores fokus på effektiv forvaltning og monitorering. Men selvom det var opløftende, vidste vi godt, at det kunne vende på et øjeblik... og det gjorde det desværre.”

En ny bølge af krybskytteri ramte landet omkring 2007, og frem til 2015 blev mindst 213 næsehorn dræbt. Bølgen skyldtes primært en stigende efterspørgsel fra Asien på næsehorns horn. WWF samarbejdede derfor med Kenya Wildlife Service om en femårsplan, der skulle få bevaringsarbejdet tilbage på sporet. Et af fokusområderne var at udvide eksisterende næsehornsreservater og tilmed etablere såkaldte Intensive Protection Zones (IPZs), som er bestemte zoner, hvor vagter specifikt beskytter næsehornene. Derudover var der en

målsætning om, at bestanden af næsehorn skulle stige med fem procent årligt – og WWF er i høj grad med til at nå målet om den årlige stigning.

”For at sikre, at antallet af næsehorn stiger med en acceptabel hastighed – mindst fem procent i Kenya, tager vi (red. WWF) også del i en række aktiviteter, som er muligt på grund af donationer fra vores støtter verden over. Vi er blandt andet med til at øremærke næsehornene, som er en vigtig del af overvågningen,” fortæller Martin Mulama.

I forbindelse med øremærkningen bliver der i samme ombæring taget blodprøve, dna-prøve og derudover indsat mikrochip – alt sammen for at holde styr på næsehornene og beskytte dem mod krybskytter.

Takket være WWFs faste støtter er det muligt at være et skridt foran, når det gælder truslerne mod det sorte næsehorn.

© RICHARD EDWARDS / WWF-UKA

”Dna-profilen er på mange måder vigtig for os. For eksempel, når et næsehorn skal overflyttes, er det vigtigt, at vi vælger den rette kandidat for at opretholde en sund genetisk bestand i et område. Derudover kan vi nemmere opspore og identificere horn, der er i omløb illegalt. Af den grund kan dna-profilen også bruges som kriminalteknisk bevismateriale i forbindelse med en retsforfølgelse,” forklarer Martin Mulama.

HVORDAN SER DET UD I DAG?

I dag står Kenya for bevaringen af 75 procent af det østlige sorte næsehorn, og den nuværende femårsplan har en vision om at nå 2.000 individer i landet, baseret på en sammenlægning af alle bestandene af det sorte næsehorn, som kaldes en meta-population.

”Det vurderes, at 2.000 individer er det nødvendige minimumsantal af meta-populationen, der skal sikre det sorte næsehorns overlevelse i Kenya på den lange bane,” fortæller Martin Mulama.

Men udover visionen om at nå 2.000 individer, sættes der ligeledes årlige delmål, som sikrer progression i planen.

”Med den nuværende plan havde vi et mål om at nå 830 individer inden 2021, men på grund af de effektive indsatser, som blev implementeret i 2014, har bestanden faktisk været så meget i fremgang, at 2021-målet allerede blev indfriet i 2020... med 853. Det er fantastisk,” lyder det fra Martin Mulama.

Ifølge Martin Mulama er det en klar indikation på, at vi er på rette vej mod målet om 2.000. Men det er ikke den eneste glædelige nyhed.

”Det her kæmpestore arbejde for at undgå stagnering og reducere krybskytteri bar for alvor frugt i 2020, hvor der slet ikke blev registreret nogen tilfælde af krybskytteri mod de kenyanske næsehorn. Det er første gang i 21 år,” fortæller Martin Mulama.

VI HAR FUNDET IND TIL KERNEN

Når Martin Mulama i dag ser tilbage på den store indsats for

Der bliver taget DNA-profiler af næsehornene før flytning. På den måde sikrer vi, at vi vælger den rette kandidat, så de nye bestande bliver genetisk sunde.

© RICHARD EDWARDS / WWF-UKA

at beskytte næsehornene, er teamet blevet meget skarpere på, hvad der skal prioriteres.

”Vi har lært en vigtig lektie i vores arbejde i Kenya. Lige så meget vi prioriterer at stoppe ulovlig handel - krybskytteri for at være specifik, lige så meget er vi nødt til at holde fokus på den biologiske forvaltning af næsehornene. Det vil sige, at vi opretholder den rette bestandstæthed, den rette genetiske spredning, skaber ideelle levesteder og reagerer rettidigt på sygdomme,” fortæller Martin Mulama.

Og der er stadig meget arbejde at gøre for at nå målet om de 2.000 sorte næsehorn. Men det er ikke urealistisk, og Martin Mulama ved lige præcis, hvad der kræver.

”For at nå målet skal vi etablere flere projekter med henblik på at udvide beskyttelsesområderne og samtidig få flyttet de overskydende næsehorn ud af overbefolkede reservater, så vi sikrer den rigtige kapacitet. Men overordnet set er biologisk forvaltning afgørende. Vi skal hele tiden være på forkant med udviklingen. Hvis vi er det, når vi snart 2.000 næsehorn.”

Dr. Martin Mulama
Ph.d. i miljøbiologi

Programkoordinator for næsehornsbeskyttelse i WWF i Kenya med mere end 20 års erfaring med naturbevarelse.

DER ER TRE UNDERARTER AF DET SORTE NÆSEHORN TILBAGE:

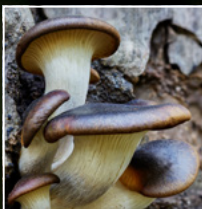
 Syd-centralt sort næsehorn <i>Diceros bicornis minor</i>	 Sydvestlig sort næsehorn <i>Diceros bicornis bicornis</i>	 Østafrikansk sort næsehorn <i>Diceros bicornis michaeli</i>
er den mest talrige underart. Lever i Sydafrika, Zimbabwe, det sydlige Tanzania og genindført til Botswana, Malawi, Swaziland og Zambia.	er tilpasset til tørre og halvtørre savanner. Lever i Namibia og Sydafrika.	er i dag primært repræsenteret i Kenya med et mindre antal i det nordlige Tanzania.

OPLEV REGNSKOVENS NEONGRØNNE LYGTER

TEKST: VICTORIA EMILIE ANDERSEN // FOTO: JURGEN FREUND

I den dybe østaustralske regnskov gemmer sig et af naturens mest fascinerende fænomener. Under de frodige trætoppe, som er hjem for tusindvis af sjældne svampe- og dyrearter, kan du opleve den spektakulære "spøgelsessvamp" som grønne funkende lyskæder i regnskovens mulm og mørke. Det mystiske lys opstår som resultat af en kemisk proces i svampen kaldet bioluminescens, som gør levende organismer selvlysende. I dagtimerne ligner svampene ganske almindelige østershatte, men så snart mørket falder på, forvandler svampen sig til magiske lygter på træernes mørkebrune overflade.

👁️ Spot den her:

Hvor: I regnskoven i New South Wales, Australien

Hvornår: I sommerhalvåret

SÅDAN FINDER DU HOVED OG HALE PÅ DIN FISK

Det kan være umådelig svært at vide, om de fisk og skaldyr, du putter i indkøbskurven, er gode at købe eller med til at ødelægge havnaturen. Derfor har WWF udviklet en guide, så du nemmere kan træffe et bæredygtigt valg.

TEKST: MARIA HOUEN ANDERSEN // FOTO: ANTONIO BUSIELLO

Over 800 millioner mennesker, særligt i udviklingslande, lever af fisk og af at fange og sælge dem. Derfor er kystsamfundene afhængige af, at vi stopper med at overfiske, så der også er nok fisk at fange i fremtiden

Sommeren kalder på grillede fisk med årstidens grønt og rejemader med citron og mayonnaise i solen. Ja, hver sæson har sin faste fisk med ål til påske og torsk på nytårsbordet.

I mange århundreder har vi opfattet havet som en udtømmelig kilde til fisk og skaldyr, men i dag ved vi, at 94 procent af verdens fiskebestande er overfiskede eller fisket lige til grænsen. Hvad angår den overfiskede del, så vurderer eksperter, at det gælder en tredjedel, altså 34 procent af verdens fiskebestande.

Men selvom det efterhånden er gået op for rigtig mange, at livet i verdens have er presset, så er det alligevel ikke helt nemt at påtage sig ansvaret som den gode forbruger og træffe et bæredygtigt valg, når du står ved køledisken i dit lokale supermarked eller ved glasmontren hos fiskehandleren.

Hvilke mærkninger er til at stole på? Er det overhovedet bæredygtigt at købe fisk fra Marokko, og var makrellen ikke overfisket? Det er sikkert spørgsmål, som mange forbrugere har stillet sig selv - særligt de, der gerne vil gøre en forskel for havet og livet i det.

Og oftest er fisk stadig både et sundere og et mere klimavenligt valg til middagsbordet end for eksempel rødt kød. Men vi skal spise med mere omtanke og generelt være bedre klædt på, når vi vælger vores fisk og skaldyr.

HALVDELEN AF DINE FISK KOMMER FRA UDVIKLINGSLANDE

Desuden er EU verdens primære importør af fisk og mere end halvdelen af EU's forbrug kommer fra Asien, Afrika og andre udviklingslande, hvor mange lokale samfund er afhængige af fiskeri, for at kunne overleve.

"Vores måde at forbruge fisk på har et direkte link til de fattigste kystsamfund i hele verden, der er helt afhængige af fisk som mad eller livsgrundlag," fortæller Henrike Semmler Le, som er seniorrådgiver på hav og fiskeri hos WWF Verdensnaturfonden.

I runde tal er det faktisk 800 millioner mennesker på verdensplan, der står uden mulighed for at tjene til dagen og vejen og give deres børn mad på bordet, hvis fiskene forsvinder.

"Vi ser allerede, hvordan menneskerne, der bor i kystregionerne i udviklingslandene, er påvirkede af klimaforandringer. Derfor er det afgørende, at vi får bugt med overfiskeriet, så fiskebestandene bliver mere modstandsdygtige og dermed bedre kan klare de ☹️

klimafremkaldte påvirkninger, som vil blive endnu mere udtalte i fremtiden.”

Derfor arbejder vi i WWF overalt på kloden for at stoppe overfiskeriet. Men skal arbejdet gøre en forskel, så må den danske forbruger være med til at hjælpe ved at vælge de bæredygtige fisk,” siger Henrike Semmler Le.

DET SKAL DU HOLDE ØJE MED

I gennemsnit spiser en borger i EU omkring 22 kg fisk om året. Det er næsten dobbelt så meget som for 50 år siden. Den globale efterspørgsel efter fisk og skaldyr er stadig stigende, fordi vi bliver flere på kloden, og i dag fanger vi flere fisk, end havet kan nå at producere.

”Skal der være fisk i fremtiden, så er vi nødt til at fiske mere bæredygtigt, end vi gør i dag,” fortæller Henrike Semmler Le. Og der er to afgørende faktorer, som du kan have for øje, når du er ude for at købe fisk.

”For det første, skal du sørge for at købe fisk og skaldyr fra bæredygtige bestande. For det andet skal du sikre dig, at de er fanget med redskaber, som har relativ lav påvirkninger på havnaturen. Og så er det rigtig fornuftigt at spise flere forskellige fisk og skaldyr, så er der nemlig mindre pres på de arter, som vi spiser rigtig meget af. Rigtig mange danskere holder sig til at spise laks, torsk og rødspættefilet, men hvad med at prøve blæksprutte eller mørksej? Det er velsmagende arter, som også kan købes bæredygtigt.”

ET NYT MÆRKE VISER VEJEN

Vi får som sagt fisk og skaldyr fra hele verden. For at kunne sige, om fisk og skaldyr kommer fra bæredygtige fiskerier eller produktioner, er det afgørende, at du kigger på etiketten på pakningen eller spørger din fiskehandler, hvor de kommer fra, og

hvordan de er fanget eller produceret, opfordrer Henrike Semmler Le.

”Én ting er, hvordan en bestand har det, men det er lige så vigtigt at kigge på redskaberne, fordi hvert redskab påvirker havnaturen forskelligt. Påvirkningen kan desuden være forskellig alt efter i hvilket område, der bliver fisket. For eksempel kan én type af redskaber have store mængder af uønsket bifangst af havfugle, havpattedyr, skildpadder og så videre i nogle områder. Mens bundtrawl har en stor påvirkning på havbundens dyre- og plantesamfund, og det kan tage mange år, før livet kan komme sig igen,” siger Henrike Semmler Le, der anbefaler fisk med mærkningen NaturSkånsom, da de fisk kommer fra sunde bestande, fanget på bæredygtige niveauer og med redskaber som er naturskånsomme.

OPDRÆTTEDE FISK SPISER VILDE FISK

50 procent, af de fisk vi spiser i Europa, kommer fra opdræt, og er altså ikke fra vilde bestande. Fiskeopdræt afhænger tit af fodring med fisk og med en voksende akvakultursektor, sætter det yderligere pres på vilde fiskerier. Men ofte er akvakultur også forbundet med alvorlige miljøproblemer som følge af forurening og ødelæggelse af unik natur og landskab, som har mange negative konsekvenser for vigtige naturområder og truede dyr. Mange steder i Asien rydder de lokale mangroveskove for at få plads til rejfermager, så vi kan få tigerrejer herhjemme. Derfor gør du naturen en stor tjeneste ved at vælge dine opdrættede fisk og skaldyr fra produktioner, som er ansvarlige.

MEN HVORDAN GØR DU SÅ DET?

”Det kan godt være rigtig svært at vide, om en fisk er god eller dårlig at købe. Især fordi det hele tiden ændrer sig. Derfor har WWF Verdensnaturfonden lavet en Fiskeguide, som er bygget op

ÅLEN ER EN AF DE FISK, SOM WWFS FISKEGUIDE ANBEFALER DIG AT FINDE ET ALTERNATIV TIL. DEN ER NEMLIG OVERFISKET OG KRITISK TRUET.

som et trafiklys, så den er nem at bruge. Her kan du se, om du kan spise fisken med god samvittighed, eller om det er bedre at lade den ligge,” siger Henrike Semmler Le.

”VORES MÅDE AT FORBRUGE FISK PÅ HAR ET DIREKTE LINK TIL DE FATTIGSTE KYSTSAMFUND I HELE VERDEN, DER ER HELT AFHÆNGIGE AF FISK SOM MAD ELLER LIVSGRUNDLAG,”

Inde i selve guiden kan du nemlig klikke på de enkelte arter og se de forskellige fiskerier sorteret efter fangstområde og fiskeriredskab og vurderet i kategorierne grøn, gul eller rød.

Fiskeguiden bliver opdateret løbende og giver afgørende viden, som man som forbruger ikke selv har en chance for at indhente. ☺

4 GODE RÅD, NÅR DU KØBER FISK

1 SPIS BÆREDYGTIGT FANGET FISK

Det vil sige fisk, som kommer fra sunde bestande, er fanget på bæredygtige niveauer og med skånsomme redskaber.

2 BRUG WWF FISKEGUIDEN

Her kan du se, om din fisk er fanget skånsomt, og om der er grønt lys til at spise den ([fiskeguiden.wwf.dk](https://www.fiskeguiden.wwf.dk)).

3 SPIS FORSKELLIGE FISK

Det er sundt for dig og arterne at variere de fisk, du spiser.

4 SPIS LOKALE FISK

Det støtter de danske fiskere. Desuden har frisk fisk fra andre lande oftest et højere klimaaftryk, da de normalt bliver transporteret med fly.

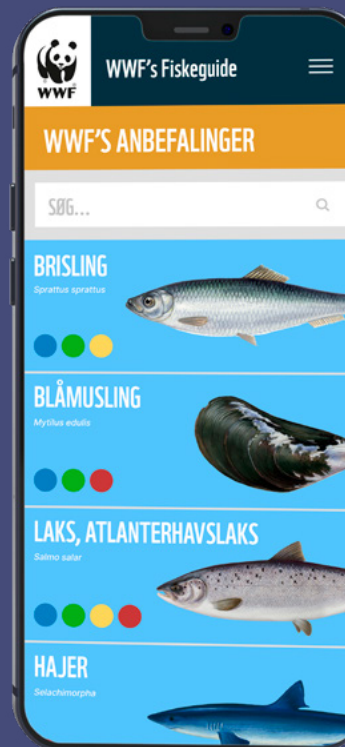
Bæredygtighed er god smag!

WWF har lavet Fiskeguiden, så du som forbruger har et værktøj til at vælge den bæredygtige fisk.

Med WWF's fiskeguide kan du nemlig til hver en tid klikke ind og se, om en fisk er grøn, gul, rød eller blå. (Fiskeguiden.wwf.dk)

Fiskeguidens kategorier betyder følgende:

- Grøn betyder: Bedste valg – spis med god samvittighed
- Gul betyder: Vær forsigtig
- Blå betyder: Kan fås med mærkning
- Rød betyder: Find et alternativ

Kig efter mærket NaturSkånsom

I det nye statskontrollerede bæredygtighedsmærke skal fiskeri leve op til en række krav om bæredygtighed:

- Fiskeriet skal være med skånsomme redskaber, fartøjer må maksimalt være 17 meter lange og fangstrejser højst vare to dage.
- Fisken skal komme fra sunde bestande og være fisket på bæredygtige niveauer.
- Bundtrawl er ikke tilladt.

VIDSTE DU, AT BUNDTRAWLING FRIGIVER LIGE SÅ MEGET KULSTOF SOM FLYREJSER HVER ÅR? DET VISER ET HELT NYT STUDIE FRA 26 INTERNATIONALE FORSKERE.

5 DYR DER BLIVER HØJE

Vi mennesker har mere til fælles med dyrene, end vi måske lige går og tror. Det kan være alt fra kost og udseende til opbygning af relationer, adfærdsmønstre og vaner. Når det kommer til vaner, deler vi faktisk samme svaghed for rusmidler med mange dyr. Læs med her, og bliv høj på viden om dyrene.

TEKST: VICTORIA EMILIE ANDERSEN

1 JAGUARER OPGIVER KØDDIÆTEN

I Amazonas regnskoven kan den ellers kødspisende jaguar godt finde på at gnave på bladene fra den sydamerikanske slyngplante Yage (*Banisteriopsis caapi*). Men slyngplanten indeholder meget mere end mineraler og vitaminer. For efter at have gnasket lidt på de grønne blade, slynger Yage-planten jaguaren ind i en rus, som får Amerikas største kattedyr til at opføre sig som en lille legesyg kattekilling. Planten er nemlig rig på hallucinogene stoffer, herunder stoffet harmalin, som gennem flere århundreder er blevet brugt af shamaner i Sydamerika til at komme i trancetilstand.

1. *Panthera onca*

2 TYKHORNSFÅR STENER UD I CANADISKE STENBRUD

I bjergkæden Canadas Rocky Mountain lever tykhornsfåret. Og som navnet afslører, kan denne vildtlevende fåreart kendes på sine tykke horn, som kan veje helt op til 14 kilo. Men det er ikke kun derfor, at fårene indimellem er tunge i hovederne.

For tykhornsfåret er meget glad for en sjælden, narkotisk plante. Det kan tage et helt årti for planten at gro frem som grønne og gule pletter på stenoverflader, men det tager ikke længe for fåret at støvsuge stenens overflade med tænderne. Planten får tykhornsfåret i en ekstaselignende og euforisk tilstand efter få bidder. Og det er faktisk villig til at trodse farlige og ålesmalle klippeafsats for at nå fjerne afkroge af bjergene, hvor planten gror.

3. *Macropus rufogriseus rufogriseus*

3 BRUNHALSET KÆNGURU SPRINGER OVER, HVOR GÆRDET ER LAVEST

Når føden er knap, er det ikke et sjældent syn, at den brunhalsede kænguru i Tasmanien tyr til stærkere midler. Den har nemlig gennemskuet fordelene ved at bo ved verdens største producent af lovlig dyrket opium. Og den er ikke bleg for at snige sig over markernes hegn for en bid af planternes berusende hoveder. Opiummen får det lille pungdyr til både at falde rundt og hoppe i cirkler.

4. *Rangifer tarandus sibiricus*

2. *Ovis canadensis*

4 RENSDYR BLIVER FLYVENDE PÅ SVAMPE

I Østeuropa kan du støde på rensdyr, der, udover at guffe blade og bark i sig, også er vilde med at spise den røde fluesvamp.

Svampen indeholder giftige, hallucinogene stoffer, som er skadelige for os mennesker at spise. Men fluesvampen giver rensdyrene et kick uden lige, der får dyrene til at bryde ud i en mærkværdig form for spjætdans.

5 SILKEHALEN DRIKKER SIG EN KÆP I ØRET HVER DAG

Umiddelbart forbinder man ikke et dagligt indtag af alkohol med en sund livsstil. I hvert fald ikke når det kommer til de mængder, som denne lille fugl indtager hver dag. For selvom den ikke er særlig stor, har den opbygget en så stor alkoholtolerance, at den snildt kan indtage gærede rønnebær og hyben – helt uden at vise tegn på at være beruset. Og fik vi nævnt, at de gærede bær kan indeholde et alkoholindhold på helt op til 2 til 3 procent? Det er ikke langt fra den gennemsnitlige alkoholprocent i øl. Men når man, som silkehalen, er en udpræget bærspecialist og udstyret med en stor lever, er der langt fra tale om uforsvarlig spiritus-flyvning.

5. *Bombycilla garrulus*

SAMMEN REDDER VI ECUADORS RIGDOMME

Mellem to store nationalparker i Ecuador snor sig en frodig korridor, der rummer noget af verdens rigeste biodiversitet. Men både plante- og dyreliv er truet af befolkningstilvækst, ureguleret turisme og et ikke-bæredygtigt landbrug.

TEKST: ANDERS RUNE // FOTO: MARTIN MECNAROWSKI

Ecador stod forrest i køen, da der blev uddelt gudesluk natur. Det gælder i helt særlig grad for den frodige korridor mellem de to nationalparker, Llanganates og Sangay. Korridoren rummer noget af verdens rigeste biodiversitet og fungerer som transitzone mellem de to nationalparker for arter som pumaen, jaguaren, dværghjorten, bjergtapiren og brillebjørnen. Samtidig er korridoren hjem for hele 39 unikke okidéarter, der kun vokser lige her.

”Korridoren er en randzone mellem Andes Højlandet og Amazonas øvre økosystemer”, fortæller Sandra Bry, som er seniorrådgiver for skov, vand og klima hos WWF og ansvarlig for projektet i Ecuador.

”Korridoren rummer alt fra tropiske økosystemer og subtropisk skov til højlandsvegetation i de østlige Andes bjerge. Det gør korridoren til en smeltedigel af to forskellige faunaer, som har skabt et helt unikt, naturrigt mikroklima med stor variation men også med mange arter, der kun findes lige her i korridoren.”

Både pumaer og jaguarer har hjem i begge nationalparker og krydser derfor jævnligt korridoren. De store katte indtager en helt essentiel rolle for områdets fortsatte biodiversitet. Som toprovdyr regulerer de bestandene af dyr længere nede i fødekæden og holder de komplekse økosystemer i balance, som så kan fortsætte med at servicere området med rent vand, ren luft og fødevarer. Tre ydelser, der er altafgørende for beboere, landbrug og turisme i området. Samtidig passerer de store kattes byttedyr også korridoren og sammen transporterer de frugter og frø mellem de to områder og sørger på den måde for ny vegetation og faunadiversitet i området. Derfor er det essentielt for områdets fortsatte biodiversitet, at de vilde dyr kan bevæge sig frit gennem korridoren.

ET HJEM FOR DYR OG MENSKER

Udover de vilde dyr huser korridoren også lokalbefolkningen, der ernærer sig ved landbrug og kvægdrift. Men det tempo, som landbruget anlægger marker i, sker nu så hurtigt, at de vilde dyr får sværere og sværere ved at passere. Samtidig stiger befolkningstilvæksten sammen med turismen eksplosivt. Og de ☹️

→ Med din støtte til WWF er du med til at redde noget af den rigeste biodiversitet i verden i Llanganates-Sangay korridoren i Ecuador. Her lever brillebjørne, jaguarer, tapirer og et væld af fugle og insekter.

tre faktorer betyder, at det er nu, der skal findes en løsning for området, hvis biodiversiteten skal reddes.

”Korridoren har altid været hjem for både mennesker og natur. Derfor er det WWF’s klare mål at skabe langtidsholdbare løsninger, der tilgodeser alle,” forklarer Sandra Bry.

Derfor er en stor del af arbejdet i den indledende fase, som projektet stadig er i, at få alle parter i tale. Det vil sige landbruget, turismen, lokale myndigheder, miljøorganisationer, NGO’er og Ecuadors regering. På den måde sikrer vi, at alle støtter op om visionerne for korridoren.

”Helt konkret arbejder vi på at oprette passager, hvor dyrene kan bevæge sig i fred for mennesker. Lige nu forsøger vi at fastsætte korridorens grænser, hvilke lokale aktører, der skal involveres, hvilke trusler der skal håndteres, ligesom vi skal afgøre hvilke bevaringshandlinger, vi skal prioritere. Vi er med andre ord ved at danne os et overblik over, hvad der skal gøres, for at den økologiske korridor fungerer mest hensigtsmæssigt for både arternes mobilitet og menneskelige aktiviteter,” forklarer Sandra Bry.

CITRUSFRUGTER DRÆNER JORDEN

Det er altså essentielt, at dyrene får passager, hvor de kan krydse korridoren. Men hvad er det helt konkret, der hindrer dem lige nu? Sandra Bry uddyber.

”Byerne i korridoren har en meget høj befolkningstilvækst, og bønderne lever af landbrug, der tærer hårdt på naturen. De planter for eksempel naranjilla – en citrusfrugt, der i løbet af blot et par sæsoner dræner jorden for næring. Når jorden ikke længere kan nære afgrøderne, fælder bonden skov og anlægger marker et nyt sted. Det skaber store problemer for dyrene, der snart ikke længere har fri passage.”

WWF’s undersøgelser viser også, at problemet desværre ikke bare er de mange nye marker, der betyder, at der bliver fældet en masse skov i et unikt naturområde. Det er lige så alvorligt, at markerne bliver anlagt tilfældigt i korridoren uden øje for dyrenes passage. Bare én uheldig placering af en mark, kan hindre dyr i miles omkreds at passere korridoren.

”Tag for eksempel dværghjorten, som er et af jaguarens foretrukne byttedyr. Det er ekstremt sky og går langt uden om alt, der minder det mindste om mennesker. Samtidig bliver markerne ofte anlagt langs floden, der er dyrenes foretrukne rute,” fortæller Sandra Bry, der vurderer, at vi kan redde meget alene ved landskabsplanlægning, så markerne samles i områder, der påvirker dyrenes bevægelse gennem korridoren mindst muligt.”

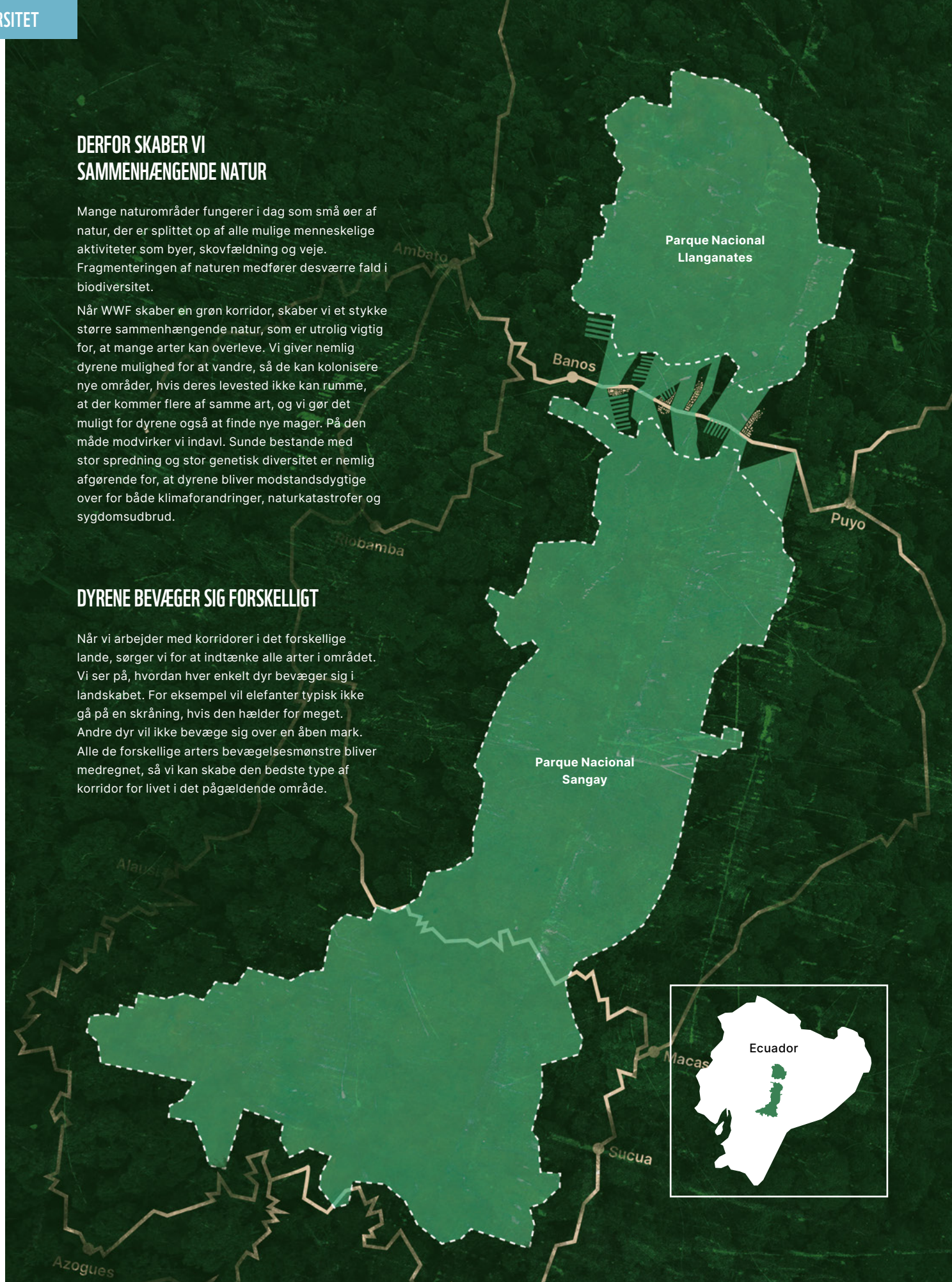
DERFOR SKABER VI SAMMENHÆNGENDE NATUR

Mange naturområder fungerer i dag som små øer af natur, der er splittet op af alle mulige menneskelige aktiviteter som byer, skovfældning og veje. Fragmenteringen af naturen medfører desværre fald i biodiversitet.

Når WWF skaber en grøn korridor, skaber vi et stykke større sammenhængende natur, som er utrolig vigtig for, at mange arter kan overleve. Vi giver nemlig dyrene mulighed for at vandre, så de kan kolonisere nye områder, hvis deres levested ikke kan rumme, at der kommer flere af samme art, og vi gør det muligt for dyrene også at finde nye mager. På den måde modvirker vi indavl. Sunde bestande med stor spredning og stor genetisk diversitet er nemlig afgørende for, at dyrene bliver modstandsdygtige over for både klimaforandringer, naturkatastrofer og sygdomsudbrud.

DYRENE BEVÆGER SIG FORSKELLIGT

Når vi arbejder med korridorer i det forskellige lande, sørger vi for at indtænke alle arter i området. Vi ser på, hvordan hver enkelt dyr bevæger sig i landskabet. For eksempel vil elefanter typisk ikke gå på en skråning, hvis den hælder for meget. Andre dyr vil ikke bevæge sig over en åben mark. Alle de forskellige arters bevægelsesmønstre bliver medregnet, så vi kan skabe den bedste type af korridor for livet i det pågældende område.

Et andet problem, der følger med landbruget, er dets brug af kemikalier for at få flest mulige afgrøder ud af markerne. ”Det er bogstaveligt talt gift for korridorens dyr og planter, der drikker det vand, kemikalierne bliver udledt i,” fortæller Sandra Bry.

BÅDE DYR OG MENNESKER VINDER

Der er rigtig mange gode grunde til, at WWF rådgiver landbruget til en mere bæredygtig produktion, der kan bevare biodiversiteten i området. Og hvad der gavner naturen, gavner i sidste ende også både landbruget og turismen.

”Der er mange afgrøder, der er langt mere skånsomme ved jorden, end dem, der bliver dyrket nu. Samtidig kan de give landmanden et større afkast,” forklarer Sandra Bry, der oplever, at landmændene er positive over for forandringer.

”De ser nemlig selv, hvad deres metoder gør ved naturen, og samtidig er de naturligvis motiveret ved udsigten til et større afkast med andre afgrøder.”

For at støtte op om den positive udvikling mod et mere bæredygtigt landbrug, sammensætter WWF programmer, der gør det muligt for landmændene at afsætte deres nye afgrøder på bæredygtige markeder. Det samme gælder for turismen i området. Det er, ligesom landbruget, en enormt vigtig indtægtskilde men også en spiller, der har interesse i, at den unikke biodiversitet bliver bevaret.

”Turismen er vokset eksplosivt de seneste 10 år. Men der har ikke været en plan eller retningslinjer for turismen, og det slider på områdets natur og dyreliv, der bliver forstyrret af den stigende aktivitet. Samtidig har turistindustrien selv en stor interesse i, at området forbliver så indtagende og uspoleret som muligt, så naturens rigdom kan fortsætte med at trække turister til området,” fortæller Sandra Bry.

”KORRIDOREN HAR ALTID VÆRET HJEM FOR BÅDE MENNESKER OG NATUR. DERFOR ER DET WWF’S KLARE MÅL AT SKABE LANGTIDSHOLDBARE LØSNINGER, DER TILGODESER ALLE.”

Sandra Bry
International Seniorrådgiver hos Verdensnaturfonden

4 DYR

DER HAR BRUG FOR KORRIDOREN

BRILLEBJØRNE SPISER STORE MÆNGDER FRUGT

Brillebjørne er aktive om dagen men meget sky. De undgår helst al kontakt med mennesker. Derfor er en uforstyrret passage absolut nødvendig for Sydamerikas eneste bjørn. Brillebjørnen spiser rigtig meget frugt og bevæger sig over store områder. Derfor er den en vigtig frøspreader.

BJERGTAPIREN ER ET VIGTIGT BYTTEDYR

Bjergtapiren er et vigtigt byttedyr for de større rovdyr som pumaen og jaguaren, der lever i begge nationalparker. For økosystemets balance er det derfor vigtigt, at bjergtapiren også kan passere korridoren mellem parkerne. Den er et af de mest truede dyr i området.

PUMAEN HAR BEHOV FOR MEGET PLADS

Pumaen spiller en vigtig rolle som toprovdyr i både korridoren og de omkringliggende nationalparker. Den regulerer antallet af arter og holder fødekæderne i balance. Den har brug for store sammenhængende skovområder til jagt og formering og er derfor sårbar over for forandringer i korridoren, der forhindrer den i at passere.

DVÆRGHJORTEN ER EN NYTTIG FRØSPREDER

Dværghjorten er meget sårbar over for forandringer. Den er særdeles sky og selv den mindste menneskelige aktivitet forhindrer den i at passere korridoren. Den har en vigtig rolle som frøspreader og dermed en vigtig rolle for biodiversiteten. Dværghjorten er på listen over sårbare arter. 🐾

VI GIVER TORSKEN 10 NYE BØRNEHAVER

Bestanden af torsk i Kattegat er alarmerende lav. Det påvirker biodiversiteten og Kattegats økosystem, og derfor kommer vi nu torskene til undsætning ved at indsætte 10 nye torskébørnehaver i Grenaa Havn.

TEKST: FIE MICHAELSEN // FOTO: KRASOWI / WWF

1 LAURA KEIL HOPPER I VANDET FOR TORSKEN

Youtuber og hav-entusiast, Laura Keil, hoppede en kølig forårsdag i april i vandet i Grenå og klippede på royal vis et rødt bånd på et metalbur. Buret var fyldt med østersskaller og lignede nok mere noget, der var samlet op fra havet end noget, der skulle sænkes ned i det. Men der var en mening med det hele.

© LARS HESTBÆK

2 VI HJÆLPER DE SMÅ TORSK PÅ VEJ

De såkaldte Biohuts hjælper torskene fra de er bittesmå til de er store nok til at svømme ud på åbent hav. Sammensætningen af metalnet og østersskaller fungerer nemlig som en børnehave for fiskeyngel i havnen. Metalnettet i biohutzen beskytter de små fisk og østersskallerne danner en overflade, hvor den potentielle mad kan sætte sig fast. Selve biohutzen skaber en overflade, hvor andre dyr og planter kan sætte sig fast, så der bliver skabt endnu mere liv i havnen.

© REMY DUBAS

3 HVOR ER DE VOKSNE?

Den gode beskyttelse af små fisk, som biohuts kan give, kan være med til at øge torskebestanden og dermed biodiversiteten – noget vores hav mere end nogensinde før har brug for. Bestanden af torsk i Kattegat er nu på så lavt et niveau, at naturen ikke selv kan vende udviklingen. Hvis man sammenligner torskebestanden med os danskere og det samfund, vi lever i, så ville det lave antal fuldvoksne torsk svare til, hvis du kun mødte børn og få teenagere på gaderne i Danmark. Og årsagen er – ikke overraskende – menneskelige aktiviteter, som er skyld i stigende iltvind, overfiskeri, og at torskens levesteder forsvinder.

4 TORSKEN ER VIGTIG FOR KATTEGATS ØKOSYSTEM

Torsken er et toprovdyr, og derfor påvirker den lave bestand antallet af dyr længere nede i fødekæden. Det betyder blandt andet, at strandkrabben får frit spil, da den ikke bliver holdt nede af torskene. Krabberne spiser både ålegræssets frø og de mange snegle, som renser ålegræsset for alger, og det påvirker ålegræsset vækst, fordi det kan blive overgroet med alger. Ålegræsset har en enorm betydning, da det producerer ilt, stabiliserer havbunden, lagrer CO2 i sit rodnet, og er hjem for rigtig mange dyr.

5 ET FÆLLES STARTSKUD

Det er WWF Verdensnaturfonden og Ørsted A/S, som står bag projektet, der går under navnet 'En hånd til havet'. I forbindelse med udsættelsen af biohuts i Grenaa havn har også Grenaa Havn og Kattegatcenteret bidraget til projektet. Med installeringen af de små nye fiskebørnehaver vil WWF Verdensnaturfonden og Ørsted A/S udforske mulighederne for at forbedre biodiversiteten i Kattegat og give en hånd til havet.

© LARS HESTBÆK

”AT SNORKLE MED SPÆKHUGGERE VAR MIN LIVSDRØM”

TEKST: FORTALT TIL MARIA ANDERSEN // FOTO: PELLE RINK

Jeg har altid været en vandhund på udkig efter en mulighed for at tiltuske mig en tur i havet. Som bornholmer er jeg omgivet af vand, og som barn skulle jeg bare krydse den vej, vi boede på i Rønne, så var jeg nede ved havet.

Jeg ville gerne være havbiolog. Ikke kun på grund af elementet, men fordi jeg troede, at så kom jeg ud at svømme med spækhuggere hele tiden. Det fandt jeg så ud af, at man ikke rigtig gjorde. Men fra helt lille var jeg virkelig fascineret af spækhuggeren. Jeg synes, at det var et utroligt smukt dyr som samtidig var socialt og meget tilpasningsdygtigt. De lever jo mange steder i verden og har mange forskellige metoder til at finde mad på. Der er flere steder, hvor spækhuggerne lever af at jage sæler, men de lever også tættere på Danmark for eksempel i de nordnorske fjorde, hvor de spiser sild.

Jeg havde en meget stor drøm om at komme op i de nordnorske fjorde og snorkle med spækhuggere. Og da der var en konkurrence, hvor man kunne skrive en stil og vinde sit livs drøm, deltog jeg selvfølgelig. Desværre vandt jeg ikke. Det var en konkurrence Post Danmark havde sat i gang, men dem der skulle udtrække vinderen, synes nok ikke, at de ville sende en fjerde klasses elev op til Nordnorge for at svømme med så stort et rovdyr. Jeg blev meget skuffet, da jeg ikke vandt, men i stedet fik tilsendt et klassesæt med kasketter, som jeg kunne dele med resten af klassen.

Jeg har nok fået øjnene op for spækhuggere i et af de mange National Geographic programmer, som blev sendt på DR. Jeg så rigtig mange naturprogrammer sammen med min far som

Som barn ville Lea Wermelin være havbiolog alene af den grund, at hun troede, at jobbet kun bestod i at svømme med spækhuggere. I stedet blev hun miljøminister med en ambition om at give naturglæden videre til en generation, der er mere på iPad 'en end i naturen.

barn. Min far har altid været utroligt naturglad, så uanset om vi skulle en tur i skoven eller til vandet med vores hund, Emma, var han altid meget opmærksom på naturen omkring ham. Jeg har altid tænkt på ham som en form for levende leksikon. Uanset hvilken plante, hvilken svamp eller fugl vi mødte på vores vej, så kunne han altid svare på, hvad det var for én.

Det er jo enormt privilegeret at have sådan en forælder til at vise én naturen som barn. Jeg ved ikke, om min far synes, at vi altid fulgte helt godt nok med i undervisningen, for vi kunne ikke altid levere den samme viden som ham, men er der noget, han har givet videre til min søster og mig, så er det i den grad naturglæden.

Af den grund tror jeg, min far har gjort mig til en bedre miljøminister. Jeg vil nemlig gerne give den glæde videre. Ikke bare til mine egne børn men til endnu flere danskere, særligt børn og unge, som jeg mener gennem for lang tid har være for meget på iPad'en og for lidt i naturen.

Der er en kæmpe sandhed i, at jo bedre du kender naturen, des bedre passer du på den. Mange flere skal være spejdere, mange flere skal have mulighed for at bruge naturen som det helende lyspunkt, det er, og endnu flere skal have mulighed for at opdage de naturperler, vi har i hele Danmark - ofte lige uden for hoveddøren. 🌿

Vidste du...

at Lea Wermelin føler sig mest i et med naturen, når hun vinterbader? Hun føler, at hun får en særlig kraft fra havet, og at hun er særligt tilstede, når hun sænker sig ned i det kolde vand.

Lea Wermelin er...

miljøminister og født den 10. maj 1985 i Rønne. Datter af en far, der er skolelærer og en mor, der er sygeplejerske. Hun er bosat med sin familie ved 'Hammeren' i det nordligste Bornholm.

VI KÆMPE FOR DEN NATUR, DU IKKE KAN SE

Biodiversitet giver for langt de fleste associationer til fugle, insekter, planter og dyreliv på landjorden. Men under havets overflade gemmer sig et fantastisk skatkammer af vild og vigtig natur. Faktisk findes noget af den sidste oprindelige, danske natur ude i havet omkring Danmark.

Desværre har plastikaffald, overfiskeri og udledning af næringsstoffer sat vores havmiljø under stort pres. Og klimaforandringer har gjort det hele værre. Flere steder er der intet andet tilbage end en våd og gold ørken på havbunden.

VI VIL BEVARE LIVET I HAVET

WWF kæmper for et vildere hav – både i Danmark og i resten af verden.

Herhjemme kæmper vi for, at 100 procent af det danske hav bliver forvaltet bæredygtigt. Og vi stiller krav om, at 30 procent beskyttes og at 10 procent er helt urørt hav. På verdensplan - fra Afrika til Arktis - kæmper vi for en plastikfri natur og for at stoppe overfiskeri.

Det er et stort arbejde, som kræver, at vi løfter i flok og fortsætter utrætteligt med at skubbe på. Og vi kan ikke gøre det uden din hjælp.

HVERT ÅR DØR HUNDRETTUSINDER AF HAVPATTEDYR OG SKILDPADDER SOM BIFANGST ELLER I SPØGELSESNET.

**Sådan støtter du den truede natur
under havets overflade**

 SMS 'PANDA' TIL 1231

Så støtter du WWFs arbejde for at redde biodiversiteten med **150 kr.**

Støt med 150 kr.
via MobilePay*

88472

